

Rekenkamer Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Gemeente Amsterdam
T.a.v. de gemeenteraad
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

datum 28 mei 2019
ons kenmerk RA_10_101
behandeld door J. van Leuken
cc -
onderwerp Voorgenomen onderzoek *Aanbod dagbesteding voor mensen met dementie*
bijlagen Bevindingen van de verkenning naar *Aanbod dagbesteding voor mensen met dementie*

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de onderzoeksopzet van het onderzoek **Ambulante ondersteuning en dagbesteding: toegang** heeft de rekenkamer op 15 maart 2019 aangekondigd een tweede onderzoek te willen starten naar het aanbod van dagbesteding, in het bijzonder voor mensen met dementie. In de eerste vier maanden van 2019 heeft de rekenkamer een verkenning op dit onderwerp uitgevoerd.

Gebrek aan informatie

Omdat het huidige Wmo-beleid niet is gericht op doelgroepen, is er geen beleid vastgesteld voor ouderen of mensen met dementie. Daarnaast heeft het college geen cijfers over mensen met dementie, bestaat er geen inzicht in hun behoeften en ook niet in de specifieke vormen van dagbesteding die aan deze groep geboden wordt. In de bijlage bij deze brief zijn deze punten nader uitgewerkt. Ik vind een dergelijke, min of meer bewuste onwetendheid voor een overheid niet passend. Hierdoor is immers de besteding van middelen niet goed te verantwoorden. Het college heeft niet in beeld welke resultaten er worden behaald voor deze groeiende groep kwetsbare Amsterdammers.

Nieuw beleid is in ontwikkeling

Ik zie wel beweging die ook spoort met het coalitieakkoord *Een nieuwe lente en een nieuw geluid*. Hierin kondigde het college aan bijzondere aandacht te zullen besteden aan het welzijn en goede zorg voor ouderen met dementie. Dat lijkt zich ook te vertalen in een andere aanpak met meer inspanningen om goed zicht te krijgen en te houden op de doelgroep. Binnenkort zal het college een beleidsbrief dementie naar buiten brengen.

De rekenkamer gaat op dit moment geen onderzoek uitvoeren

De conclusie uit de verkenning is dat ik het op dit moment niet verstandig vind om een onderzoek uit te voeren naar het aanbod van dagbesteding voor mensen met dementie. Door het

gebrek aan beschikbare informatie zou het een grote inspanning kosten om inzichten, die voor de gemeenteraad bruikbaar zijn, boven tafel te krijgen. En omdat het beleid in ontwikkeling is, vind ik het, ook vanuit het oogpunt van onze eigen doelmatigheid, niet zinvol om op dit moment een onderzoek te starten. Wij houden het onderwerp wel op onze agenda en zullen in een later stadium nagaan of de nieuwe initiatieven hebben geleid tot een beter navolgbare aanpak.

Advies van de rekenkamer

De rekenkamer adviseert de gemeenteraad om ondertussen nadrukkelijk de vinger aan de pols te houden in hoe de resultaten van het beleid voor mensen met dementie gaan worden gemonitord. Hiervoor zullen aanpassingen nodig zijn van de bestaande datasystemen.

Afsluitend

Indien u vragen of opmerkingen heeft, kunt u contact opnemen met mij.

Ik vertrouw erop u hiermee voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

dr. J.A. de Ridder
directeur Rekenkamer Metropool Amsterdam

Bijlage

Bevindingen van de verkenning naar *Aanbod dagbesteding voor mensen met dementie*

1 Het college heeft geen beleid over mensen met dementie

Het vigerende beleid inzake de Wmo van de gemeente is niet op doelgroepen gericht, maar op 'alle Amsterdammers met een participatievraag'.¹ Er is dus in het kader van de Wmo geen beleid voor ouderen vastgesteld en ook niet voor mensen met dementie. In reactie op het advies 'Goede dementiezorg Amsterdam 2016' heeft de wethouder erop gewezen dat mensen met dementie terecht kunnen bij faciliteiten en voorzieningen die voor alle Amsterdammers binnen de Wmo zijn ingericht. Voorbeelden hiervan zijn wijkzorgnetwerken, sociale loketten en ontmoetingscentra.²

2 Het college heeft geen cijfers over mensen met dementie

De keuze om integraal beleid voor alle Amsterdammers vast te stellen, zonder ruimte voor specifieke kenmerken van of voorzieningen voor bepaalde doelgroepen, heeft gevolgen voor de uitvoering. Dit blijkt in de eerste plaats bij de datasystemen. Per 1 juni 2017 zijn de gemeente en aanbieders gestopt met doelgroepregistraties, omdat deze niet passen bij de uitgangspunten van het Amsterdamse Wmo-beleid.³ Leeftijd en geslacht van mensen met een voorziening zijn wel bekend, maar dat is alles. Er zijn geen cijfers beschikbaar over Amsterdammers met dementie. Ook schattingen ontbreken: de enige beschikbare schatting is die van Alzheimer Nederland. Die schat op grond van landelijke cijfers het aantal mensen met dementie in Amsterdam in 2018 op 8.000.⁴ Hiervan zouden er driekwart thuis wonen, dus 6.000. Het aantal mensen dat dagbesteding ontvangt, kan op grond van de beschikbare datasystemen slechts worden verdeeld naar geslacht, leeftijd, stadsdeel, aanbieder en resultaatgebied.⁵

3 Het college heeft geen inzicht in behoeften van mensen met dementie

In de tweede plaats heeft het college ervoor gekozen in het kader van de Wmo geen proactieve huisbezoeken af te leggen aan bepaalde groepen (bijvoorbeeld alle 75+'ers, zoals werd voorgesteld in de motie *Jaarlijkse huisbezoeken vijfenzeventigplussers*^{6,a}). Het college gaat uit van de eigen kracht, eigen regie en eigen verantwoordelijkheid van Amsterdammers.⁷ Professionals wijzen er echter op dat in de praktijk veel ouderen niet heel goed hun problematiek kunnen omschrijven en de urgentie hiervan duidelijk kunnen maken.⁸

^a Deze motie was gericht op het signaleren van eenzaamheid door huisbezoeken. Huisbezoeken kunnen ook breder worden ingezet om een veelheid aan ondersteuningsbehoeften te signaleren.

Door gebrek aan huisbezoeken en de eerdergenoemde registraties is er geen inzicht in de ondersteuningsbehoefte van oudere Amsterdammers of van bepaalde groepen zoals mensen met dementie.⁹ In een aantal stadsdelen zijn wel initiatieven vanuit bijvoorbeeld welzijnsinstellingen, onderwijsinstellingen en felicitatiediensten waar vrijwilligers bij bewoners langsgaan om hen te vragen “hoe het gaat”. Zo halen zij signalen op over waar zorg en aandacht gewenst is.¹⁰ Daarnaast zijn er in opdracht van de stadsdelen Zuid en Centrum^b verkennende onderzoeken uitgevoerd naar de vraag van en het aanbod voor mensen met dementie.^{11,12} Beide onderzoeken lieten een kloof zien tussen de ondersteuningsvraag van mensen met dementie en hun naasten en het bestaande aanbod.

4 Het college heeft geen inzicht in specifieke vormen van dagbesteding

Ook in de wijze waarop aanbieders van zorg door de gemeente zijn gecontracteerd is niets opgenomen over doelgroepen. Aanbieders zijn door de gemeente gecontracteerd op de resultaatgebieden van dagbesteding. Het college heeft geen inzicht in welke specifieke vormen van dagbesteding de aanbieders leveren en aan welke groepen cliënten.

5 Interesse in en aandacht voor mensen met dementie

Ondanks het niet op doelgroepen gerichte Wmo-beleid zijn er door het college sinds 2015 wel programma's en projecten gestart die op ouderen en/of mensen met dementie gericht zijn. Ook de gemeenteraad heeft de nodige belangstelling voor deze groepen getoond.¹³

Onder meer het actieplan Age Friendly City^c en de social trials horende bij de Sociale Benadering Dementie zijn gericht op ouderen dan wel mensen met dementie. Het actieplan Age Friendly City heeft tot doel toe te werken naar een levensloopbestendig Amsterdam door op acht domeinen activiteiten te ondernemen.^d Daarnaast zijn vier stedelijke actielijnen ingezet. Een van die actielijnen is dementie. Daarbinnen zijn vier prioriteiten benoemd "waar de gemeente vanuit haar opdracht om de Wmo uit te voeren in het bijzonder op zal letten".^{14 (p.6)}

Volgens de afdeling Zorg is de actielijn dementie op dit moment vooral gericht op de reguliere uitvoering van de Wmo¹⁵, waar, zoals eerder gesteld, geen specifieke doelgroepen in onderscheiden worden. In de voortgangsrapportage *Age Friendly City* zijn de vier benoemde prioriteiten niet opgenomen en wordt de Sociale Benadering Dementie gepresenteerd als uitwerking van de actielijn dementie.¹⁶

De Sociale Benadering Dementie vraagt aandacht voor ondersteuning op psychologisch en sociaal domein waardoor mensen met dementie prettiger en langer thuis kunnen wonen. Hierbinnen vinden de social trials plaats, waarin wordt onderzocht hoe het aanbod beter kan aansluiten bij de behoeften van mensen met dementie en hun naasten.¹⁷ Met name de deelname

^b In stadsdeel Centrum was ook de gemeente Amsterdam als opdrachtgever betrokken, evenals de Alliantie Wijkzorg Centrum.

^c Vastgesteld door de gemeenteraad op 20 juli 2017.

^d De acht domeinen zijn geselecteerd door de Wereldgezondheidsorganisatie WHO.

aan de social trials is op initiatief van stadsdelen ontstaan. Stadsdelen zijn al in een eerder stadium gestart met het benaderen van ouderen en/of mensen met dementie en verschillende stadsdelen financieren initiatieven en voorzieningen die specifiek gericht zijn op mensen met dementie.¹⁸

6 Het nieuwe college ontwikkelt beleid over mensen met dementie

Sinds het aantreden van het huidige college is sprake van enige verandering en lijkt de aandacht die er is voor ouderen en mensen met dementie in beleid vastgelegd te gaan worden. Hierin speelt mee dat landelijke wetgeving (zoals op het gebied van huisvesting) om aandacht voor de doelgroep ouderen vraagt.¹⁹ Ruim een jaar geleden is een beleidsadviseur ouderen aangesteld. Deze is sinds kort onderdeel van de Eenheid Ouderen. De Eenheid Ouderen bestrijkt verschillende beleidsdomeinen die van belang zijn voor ouderen om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen, zoals huisvesting, Wmo en diversiteit.²⁰ De beleidsadviseur Sociale Benadering Dementie is een van de leden van dit team. Verder is de afdeling Zorg bezig om meer inzicht te krijgen in het bestaande aanbod door een overzicht te maken van aanbieders die voornamelijk dagbesteding aan ouderen leveren. Ook vraagt de afdeling aan aanbieders hoe zij hun rol en ontwikkelopdracht inzake ouderen en dementie zien.²¹ In gesprekken met de rekenkamer heeft de afdeling Zorg duidelijk gemaakt dat ze niet weet wat zich ‘achter de voordeur’ afspeelt. Dit ziet de afdeling als één van de grootste problemen, waarvoor ze staat.²²

7 Onderzoeksverantwoording

Deze brief hoort bij het voorgenomen onderzoek *Aanbod van dagbesteding voor mensen met dementie*. Dit onderzoek werd eerder aangekondigd in de onderzoeksopzet van het onderzoek *Ambulante ondersteuning en dagbesteding: toegang* die staat op <https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/onderzoek/ambulante-ondersteuning-en-dagbesteding-toegang/>.

De verkenning die wij voor het onderzoek *Aanbod van dagbesteding voor mensen met dementie* hebben uitgevoerd bestond uit vijf interviews. Deze zijn gehouden in de eerste vier maanden van 2019. Daarnaast hebben we voor de verkenning data gebruikt die is verzameld in het kader van het onderzoek naar de toegang tot AO en DB.

Onderzoeksteam

Rekenkamer Amsterdam	
Directeur	dr. Jan de Ridder
Onderzoekers	drs. John van Leuken (projectleider)
	dr. Carolien de Blok

Eindnoten

¹ Interview 22-01-2019.

² Gemeente Amsterdam, Brief van de wethouder. Reactie op advies 'Goede dementiezorg Amsterdam 2016' Stedelijk Platform Dementiezorg. 15 juni 2016.

³ Interview 05-02-2019.

⁴ Alzheimer Nederland, Mensen met dementie per gemeente, 1-11-2018.

⁵ Interview 05-02-2019.

⁶ Afhandeling motie 1014.18 dhr Ceder en Boomsma 'jaarlijkse huisbezoeken vijfenzeventigplussers'. Besluit B&W, 2 april 2019.

⁷ Nadere regels Wmo 2019.

⁸ Gemeente Amsterdam, Wegwijs in de Wmo 16, mei 2019. Achter de voordeur in Buitenveldert.

https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/zorgprofessionals/nieuws-zorgprofs/achter-voordeur/?utm_source=nieuwsbrief&utm_medium=email&utm_term=20190523&utm_content=link_ID0EPQBI&utm_campaign=Wegwijs%20in%20de%20Wmo%2016

⁹ Interview 22-01-2019.

¹⁰ Interview 09-04-2019; interview 11-04-2019.

¹¹ Vermeulen, L.H., B. Bokma, B.A.M. The (2017) Drempels en kansen: Verkenning van het ondersteuningsaanbod en de vraag van mensen met dementie en hun naasten in Stadsdeel Zuid, gemeente Amsterdam. Amsterdam: Tao of Care. In opdracht van gemeente Amsterdam, stadsdeel Zuid.

¹² Vermeulen, L.H., Parys, A., Schuttenbeld, M., The, B.A.M. (2019) 'Het goede gesprek maakt mijn dag: ondersteuning voor mensen met dementie in Amsterdam Centrum. Cahier.' Amsterdam: Tao of Care. In opdracht van de gemeente Amsterdam, stadsdeel Centrum en Alliantie Wijkzorg Centrum.

¹³ Zie onder meer: Motie jaarlijkse huisbezoeken 75+'ers (1014.18), Motie vervoer naar dagbesteding (837.17) en Motie meer ruimte voor innovatieve projecten (9346.15).

¹⁴ Gemeente Amsterdam, Actieplan Age friendly city, mei 2017.

¹⁵ Interview 09-04-2019.

¹⁶ Gemeente Amsterdam. Amsterdam Age Friendly City. Voortgangsrapportage. November 2018.

¹⁷ Gemeente Amsterdam, Plan van aanpak Social Trial Amsterdam. 31 augustus 2018. Tao of Care. Sociale Benadering Dementie - Social Trials. Menselijkheid in de systeemwereld. 16 januari 2019.

¹⁸ Interview 11-04-2019.

¹⁹ Interview 09-04-2019.

²⁰ Interview 09-04-2019.

²¹ Interview 09-04-2019.

²² Interview 09-04-2019.